

Марія ВАСИЛЮК

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника

Віталій ШКРОМИДА

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника

НЕОБХІДНІСТЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті розглянуто необхідність здійснення аналізу фінансової стійкості підприємства та важливість отриманих результатів його проведення у прийнятті рішень з метою забезпечення стабільності функціонування господарюючого суб'єкта. Запропоновано поетапний процес стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, стійкий фінансовий стан, управління фінансовою стійкістю, ймовірність банкрутства.

У сучасній економіці можливості досягнення стратегічних цілей підприємства чи забезпечення його елементарної здатності до функціонування у багатьох випадках ототожнюється з його поточною фінансовою стійкістю. Достатній рівень фінансово-економічної стійкості господарюючого суб'єкта забезпечує меншу його залежність від впливу різних процесів загальноекономічного середовища. Проблема забезпечення фінансової незалежності підприємства, а також питанням про кількісні характеристики його фінансової стійкості присвячено низку праць учених-економістів: У. Бівера, Є. Брехгема, І. Романа, Т. Таффлера, та українських – І. Бланка, А. Поддєрьогіна, В. Опаріна та ін.

Однак, вважаємо, динамічність ринкових змін і мінливість умов ведення бізнесу вимагають вдосконалення наявних та розробку нових підходів до оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства, в тому числі до аналізу його фінансової стійкості.

Метою статті є розкриття змістових параметрів фінансової стійкості сучасного підприємства, узагальнення методичних підходів до встановлення величини фінансової стійкості сучасних підприємств, аналіз якісної характеристики показників для оцінювання цієї категорії. Поставлені і вирішені такі задачі: з'ясувати сутність і значення фінансової стійкості підприємства; розглянути типи фінансової стійкості підприємств; ознайомитись з методикою оцінювання фінансової стійкості; розробити конкретні пропозиції, спрямовані на ефективніше використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Одним з істотних компонентів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для функціонування на відповідному ринку та розвитку конкурентоздатності. У свою чергу, фінансові ресурси можуть бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умови ефективної роботи підприємства, яка зможе забезпечити одержання прибутку. За рахунок прибутку в ринковій економіці підприємство створює

фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. Використовуючи прибуток, можна не лише погасити свої зобов'язання перед бюджетом, банками та іншими підприємствами й організаціями, а й інвестувати засоби в нове будівництво, реконструкцію чи модернізацію наявного устаткування або заміну його прогресивнішим.

Значний практичний інтерес має вирішення питання про кількісні характеристики фінансової стійкості підприємства, іншими словами, при яких саме показниках фінансовий стан підприємства можна вважати стійким. Його вважають таким, якщо воно покриває власними оборотними засобами не менш як 50% фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, ефективно й цілеспрямовано використовує фінансові ресурси, дотримується фінансової, кредитної й розрахункової дисципліни, тобто платоспроможне [2].

У підприємства, що має низький рівень фінансової стійкості, спостерігається спад ділової активності, рентабельності й віддачі наявних активів. Збитковість фінансово-господарської діяльності свідчить про те, що підприємство перебуває під загрозою банкрутства. Однак це не означає, що будь-яке збиткове підприємство негайно збанкрутує. Збитковість може бути тимчасовою, і цілком можливо, що керівництво й менеджери знайдуть ефективні рішення та виведуть підприємство з фінансової кризи. Проте, наявність високої фінансової стійкості не завжди забезпечує від банкрутства.

Для підтримання фінансової стійкості підприємства необхідно реалізовувати фінансову стратегію задля уникнення в майбутньому неспроможності погашення боргів, накопичення зобов'язань та інших негативних наслідків.

Стратегія підприємства повинна спрямовуватися на розподіл фінансових ресурсів, які надходять у його розпорядження або є у нього з метою досягнення високих результатів фінансово-господарської діяльності і забезпечення фінансової стійкості [3]. У сучасних

умовах при проведенні стратегічного менеджменту треба створити гнучку внутрішню структуру управління підприємством. На основі розробленої фінансової стратегії потрібно забезпечити фінансову стійкість підприємства з метою стабільності реалізації власної готової продукції, своєчасності надходження оплати за неї від дебіторів, а отриманих коштів було достатньо для виконання зобов'язань із бюджетом, постачальниками, кредиторами, працівниками.

Фінансова стратегія глибше розкриває здатність підприємства не тільки зберігати поточну економічну стійкість за наявності факторів, але й досягати стратегічних цілей розвитку [2]. Можна виділити наступні складові економічної стійкості (рис. 1).

Стратегічне управління фінансовою стійкістю базується на певних принципах. Загальними із них є

результативність, ефективність, цілеспрямованість, а особливі – це унікальність, циклічність, безперервність. Вважаємо, для прийняття ефективних рішень необхідно враховувати вищевказані принципи.

Встановлено, що для об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення факту фінансової неспроможності, а також запобігання злочинам, пов'язаним з фіктивним банкрутством, необхідно використовувати систему науково обґрунтованих моделей. Моделі прогнозування фінансової неспроможності та банкрутства потрібні для ведення раціонального антикризового управління підприємством. Воно допомагає розробити заходи, необхідні для підтримання його успішного функціонування [5].

Рис. 1. Складові стійкості підприємства

Діагностика банкрутств є джерелом об'єктивних оцінок фінансової стійкості підприємства. Ступінь ризику банкрутства – комплексний показник, що характеризує фінансовий стан і якість управління

підприємством, має свій фінансовий еквівалент, який не вичерпується лише фінансовими наслідками [4].

У фінансовому менеджменті виділяють основні види банкрутства, які показано в табл. 1.

Таблиця 1. Основні види банкрутства

Види банкрутств	Причини банкрутства
Випадкове	Наслідок надзвичайних обставин (стихійні лиха, військові дії, політична нестабільність, економічна криза і т. д), де, насамперед, держава повинна надати допомогу для виходу з кризової ситуації
Навмисне	Результат спеціального приховування власного майна з метою не сплачування боргів кредиторам
Необережне	Результат неефективної роботи, проведення ризикових операцій

Огляд фахових джерел свідчить: на сьогодні налічується значна кількість розроблених моделей оцінки фінансового стану та ймовірності настання банкрутства підприємства. Серед загальновідомих слід виділити модель Альтмана, Таффлера та інші (рис. 2).

Однак, їх особливістю є те, що вказані моделі є прийнятними для зарубіжних компаній та не враховують специфіку вітчизняних підприємств. Хоча слід зауважити, що в економічній літературі є розробки наших вчених-економістів.

Рис. 2. Загальновідомі моделі прогнозування ймовірності банкрутства, запропоновані західними економістами

Недоліком вищезгаданих моделей є те, що всі вони спрямовані на виявлення банкрутства підприємства, а не на діагностику стану підприємства і встановлення поточних проблем, які необхідно негайно вирішувати. В основі цих прогнозних моделей лежить класифікація підприємств за рівнями потенційної можливості банкрутства на основі значень кількох незалежних змінних (факторів впливу).

Першою й найбільш відомою моделлю діагностики банкрутства є розроблена Е.Альтманом на основі проведення мультидискримінантного аналізу модель «Z-рахунку», яка також часто називається «модель Альтмана», тому саме вона береться за основу для проведення аналізу.

Щоб досягти стійкості фінансового стану, підприємствам необхідно:

- визначити величину потрібних і реально можливих грошових ресурсів за джерелами їх формування і напрямами використання для здійснення операційної, інвестиційної та інших видів діяльності;
 - оптимізувати структуру капіталу за джерелами формування і напрямами розміщення;
 - визначити прогнозовану дохідність капіталу, авансованого на формування активів підприємства;
 - розробити альтернативні чи запобіжні заходи на випадок відхилень від прогнозованих показників;
 - контролювати й оперативно реагувати на хід виконання фінансового плану.
- Вважаємо, процес стратегічного і оперативного управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно проводити у наступній послідовності (рис. 3).

Рис. 3. Послідовність стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства

Доцільно зазначити, що у системі стратегічного управління фінансовою стійкістю важливу роль відіграє

визначення головної мети, адже саме вона формує концепцію розвитку підприємства, основні напрями його ділової активності та слугує орієнтиром у середовищі ринкових перетворень [1].

Управління фінансовою стійкістю підприємства є неможливим без розроблення фінансового плану. З метою зміцнення фінансової стійкості підприємства пропонується поетапно прогнозувати:

- доходи, витрати та прибуток у перерізі операційної, інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності;
- потребу в оборотних коштах за джерелами формування і напрямами використання;
- джерела інвестиційних ресурсів для виконання плану капітальних вкладень;
- величину і напрями використання коштів соціального спрямування;
- баланс активів і пасивів на кінець планового періоду.

Зрозуміло, що управління фінансовою стійкістю підприємства та її стратегічна спрямованість має певні особливості: по-перше, відповідає ознакам підпорядкованості до загальної системи управління

господарсько-фінансовою діяльністю підприємства; по-друге, залежить від економічних особливостей конкурентного середовища та організаційно-правової форми функціонування підприємства; по-третє, завжди пов'язане з постійною дією певних фінансових ризиків погіршення економічної урегульованості використання ресурсного потенціалу.

Фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації (якщо таке існує), розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин.

Список літератури

1. Грицькевич, С. С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень [Текст] / С. С. Грицькевич, М. А. Махалевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – № 5 – С. 110-114
2. Ковальчук, Т. І. Оцінка фінансової стійкості підприємства [Текст] / Т. І. Ковальчук // Економіка і фінансові відносини. – 2010. – № 1. – С. 46-47
3. Мамонтова, Н. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств [Текст] / Н. Мамонтова // Фінанси України. – 2000. – № 8. – С. 103-107
4. Матвійчук, А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосування теорії нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу [Текст] / А. В. Матвійчук // Вісник НАН України. – 2010. – № 9. – С. 24-46
5. Мельник, Г. Г. Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні [Текст] / Г. Г. Мельник // Економічний вісник Донбас. – 2011. – № 3 (25) – С. 108-111
6. Подольська, В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства [Текст] / В. О. Подольська, О. О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб. наук. праць. – 2009. – № 4(35). – С. 136-142.
7. Родионова, В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции [Текст] / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – М.: Изд-во «Перспектива», 1995. – 98 с.
8. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2005. – 654 с.
9. Шаблиста, Л. М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки [Текст] / Л. М. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 46-57.
10. Штембуляк, Д. О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності [Текст] / Д. О. Штембуляк // Економіка и управление. – 2010. – № 1. – С. 119-123.

РЕЗЮМЕ

Василюк Марія, Шкроміда Віталій

Необходимость анализа финансовой устойчивости предприятия в направлении обеспечения стабильности его функционирования

В статье рассмотрена необходимость осуществления анализа финансовой устойчивости предприятия и важность полученных результатов его проведения в принятии решений с целью обеспечения стабильности функционирования хозяйствующего субъекта. Предложен поэтапный процесс стратегического управления финансовой устойчивостью предприятия.

RESUME

Vasylyuk Mariya, Shkromyda Vitaliy

A necessity of analysis of financial firmness of enterprise in the direction of providing of stability of its functioning

In the article the necessity of realization of analysis of financial firmness of enterprise and importance of the got results of its realization for making decision with the aim of providing of stability of functioning of managing subject are considered. The stage-by-stage process of strategic management of enterprise financial firmness is offered.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2012 р.